

קריטריונים לקבלת דוחות אבחון דיזקטי

מטרת האבחון היא לספק מידע מקיף אודות תפקודי הלמידה של הסטודנט, בדרך שתאפשר להבין את היכולות והקשיים בתהליך הלמידה. המידע הכלול באבחון יסייע בהתאמה יעילה של מערך התמיכה.

באבחון תתואר תמונת התפקוד הלימודית של הסטודנט: סקירת היכולות, איתור מקורות הקושי וקביעת אבחנה מبدלת.

להלן קווים מנחים, הנדרשים מדוחות אבחון המוגשים לאוניברסיטה הפתוחה.

הנחיות כלליות:

- מתקבלים דוחות אבחון שבוצעו במהלך 5 השנים האחרונות המצביעים בבירור על קיומה של לקות למידה או הפרעת קשב וריכוז. אבחון שנערך לפני יותר מ-5 שנים מומלץ לשלוח ליחידה לסטודנטים עם לקויות למידה לבדיקת הצורך בפנייה לאבחון עדכני.
- נדרש ציון שמו המלא של המאבחן, חתימתו, תוארו, מומחיותו, שם המוסד אליו משתייך המאבחן (אם יש כזה) וחותמת המוסד.
- יש להגיש דוחות אבחון המבוססים על **בדיקה עדכנית** של תפקודי למידה.
- יש לצרף לדוחות האבחון נתונים כמותיים ובהם סיכום הממצאים והתייחסות לנורמות שלפיהן נערך האבחון.

דוח האבחון יכלול את המרכיבים הבאים

א. נתוני רקע

סיבת הפניה: יש לתאר את התלונה המרכזית בעטיה נערכה הפנייה לאבחון, בצורה קונקרטית וברורה.

היסטוריה התפתחותית: תיאור ההתפתחות בתחומי המוטוריקה, השפה, ההיבטים הרגשיים- החברתיים והיבטים בריאותיים. יש לדווח על אירועים משמעותיים בהתפתחות - מהלידה ועד לבגרות.

היסטוריה לימודית: התייחסות לרכישת מיומנויות היסוד; ההישגים והקשיים בתחומי תוכן ספציפיים לאורך השנים; תיאור הקשיים שחווה הסטודנט במערכת החינוך (מתי החלו וכיצד באו לידי ביטוי); דרכי התמודדות; הסתגלות למעברים בין מסגרות; הישגים בסיום התיכון (בגרויות - האם זכאי לתעודה מלאה). אם הסטודנט קיבל התאמות בדרכי הבחנות, יש לציין באלו השתמש; תפקוד לאחר סיום התיכון (התמודדות בצבא, במסגרות חינוכיות, תפקוד תעסוקתי); הישגים בבחינה הפסיכומטרית; אם קיימת דו לשוניות - יש לציין אילו שפות דובר ורמת השליטה בקריאה ובכתיבה בכל שפה.

יש להתייחס לתפקודי הקשב והריכוז בהיסטוריה הלימודית וההתפתחותית וביטוייהם לאורך השנים.

יש לאסוף את המידע ממקורות שונים (ראיון עם הסטודנט, תעודות, אבחונים קודמים, דיווח על התערבויות וטיפולים וכיו"ב). הדיווח ימסר לפי גילאים/שנות לימוד. במקרה שנערכו אבחונים קודמים, יש לתעד את מועדם, ממצאיהם ומסקנותיהם.

ב. גוף האבחון

התרשמות כללית מהמאובחן בזמן האבחון

יש להתייחס לנושאים כגון פרגמטיקה ותקשורת כללית, מידת שיתוף פעולה, תגובות לכשלון/הצלחה, אסטרטגיות עבודה, שינויים בהתנהלות בעת האבחון, התייחסות להתנהגות/דפוסי עבודה המעידים על תחום הקשב והריכוז (וכן פונקציות ניהוליות).

כלי האבחון

תחומי הבדיקה (מנגנונים ותפקודים אקדמיים) הנדרשים באבחון מפורטים בנספח מצורף. מעבר לתחומים הנ"ל הנדרשים, אפשר להוסיף כלי אבחון שייבחרו לצורך הרחבה ופירוט של השאלה שעמדה במרכז הפנייה לאבחון.

- יש להשתמש בכלי אבחון עדכניים, תקפים, מתוקננים ותואמי גיל.
- יש להקפיד על פירוט שמות כל המבחנים ששימשו באבחון בשם המדויק.

דיווח ממצאים

יש לצרף לחוות הדעת דף ממצאים מרוכז, המפרט את ציוני התקן של המאובחן במבחנים השונים (בליווי סטיות תקן, אחוזונים או מדדים סטטיסטיים תיאוריים אחרים). שימוש בתיאורים מילוליים בלבד - ללא דיווח כמותי - לא מספק.

ג. סיכום אינטגרטיבי של הממצאים ואבחנה

הממצאים צריכים להעיד על ליקויים, תוך קישור בין מיומנויות הלמידה לבין המנגנונים הקוגניטיביים. רצוי לפרט ולהדגים את ההשלכות לליקויים שנמצאו על תפקודו של המאובחן. נדרש ניתוח אינטגרטיבי שכולל הסבר לממצאים ביחס למקורות הקושי המתוארים. יש צורך באבחנה מبدלת (קביעה האם מדובר בלקות למידה או בקשיים שמקורם שונה) הנתמכת בעדויות מתוך ממצאי האבחון. יש לציין באיזו לקות למידה מדובר כפי שהיא מוגדרת בתיאוריות ובמחקרים עדכניים.

כשעולה חשד לקיומה של הפרעת קשב וריכוז, יש לבסס מסקנה זו ולציין את הנתונים התומכים בחשד זה מנתוני הרקע, מהדיווח על התנהגות בזמן האבחון וממצאי האבחון עצמם.

ד. המלצות טיפוליות והמלצות להתאמת דרכי הבחנות

יש לפרט את ההמלצות תוך הישענות על תהליך האבחון וממצאיו.

נדגיש כי לא כל ההמלצות המופיעות בדוח האבחון ניתנות ליישום באוניברסיטה הפתוחה. השיקולים לתיאום תנאי בחינה באוניברסיטה הפתוחה מתבססים על ממצאי האבחון, המלצותיו ונהלי האוניברסיטה הפתוחה (ובכפוף להנחיות המועצה להשכלה גבוהה).

נספח: פירוט תחומי התפקוד הנדרשים באבחון

א. מנגנונים ותפקודים קוגניטיביים מרכזיים

מנגנוני שפה (מודעות פונולוגית, ערנות מורפולוגית ותחבירית, תהליכי שיום ושטף); תפקודי קשב וריכוז ותפקודים ניהוליים; זיכרון מילולי; זיכרון חזותי; תפיסה חזותית; תפקוד גרפו-מוטורי; יש אפשרות לכלול הערכת יכולות חשיבה בתחום מילולי ובלתי מילולי במידת הצורך.

ב. מיומנויות אקדמיות

מיומנויות הקריאה והכתיבה ייבדקו בשפה העברית. במקרים שבהם שפת האם של המאובחן אינה עברית (ערבית, רוסית, אנגלית וכיו"ב) יש להתייחס למיומנויות קריאה וכתיבה וכן למנגנונים הקוגניטיביים בשפת האם של המאובחן וכן בשפה העברית.

יש לציין מפורשות אלו כלים מועברים בעברית ואלו בשפת האם. אם לא קיימים כלי אבחון בשפת האם, יש לתאר בצורה מקיפה (תוך התייחסות רטרוספקטיבית) לתהליכי רכישת הקריאה והכתיבה בשפת האם.

הערכת קריאה

1. **פענוח:** יש להתייחס למדדי קצב ודיוק בקריאת צירופים, מילות תפל, מילים בודדות ובקריאת טקסט תואם גיל. אם קיימים שיבושים (יש לציין היקפם ואפיונם) האם יש יכולת לבקרה עצמית ולתיקון.

2. **הפקת מידע מטקסט כתוב:** תוערך בטקסט עיוני תואם גיל (יש לציין את שם הטקסט). יש לדווח אם נבדק באמצעות קריאה דמומה או קולית ו/או הקראה. יש להתייחס לפער, אם קיים, בין הבנת הנקרא לבין הבנת הנשמע. יש להתייחס למדדים של שחזור הטקסט, הבנה סמנטית, איתור מידע, הסקת מסקנות מהטקסט ותהליכי פרשנות.

הערכת כתיבה

1. **כתב וכתוב:** קצב כתיבה, אחיזת כלי הכתיבה, עיצוב האותיות והשפעתו על קריאות הכתב, התארגנות בדף, שגיאות כתיב (היקפן ואפיונן). יש להתייחס ליכולת הנבדק לתקן את שגיאותיו ולפענח את כתב ידו.

2. **הבעה בכתב** : יש להתייחס למרכיבי תוכן (פיתוח רעיוני, ארגון והבנייה בכתב); מבנה (הקישוריות והלכידות של הטקסט); תקינות לשונית (תקינות תחבירית ודקדוקית); מישלב לשוני וסימני פיסוק).

חשבון (נדרשת בדיקה כשקיים קושי ממוקד רק בתחום הכמותי)

נדרשת התייחסות לאוטומטיות חישובית (שליטה בעובדות יסוד: חיבור, חיסור ולוח הכפל); שימוש יעיל באלגוריתמים של 4 פעולות החשבון; רמת ההבנה המתמטית; תפקוד בתחום הגאומטרי.

אנגלית (אין דרישה לבדיקת תחום זה, הוא יופיע רק בנוסף לבדיקת התפקוד בשפת האם)

יש לבדוק **מיומנויות קריאה (פענוח, שטף והבנת הנקרא) וכתובה**, ובכולן יש להתייחס מפורשות לאוצר מילים ותקינות דקדוקית ותחבירית. יש לציין אם קיים פער לעומת הרמת הנדרשת מבני גילו. יש להתייחס לפער בין רמת הבנת הנקרא להבנת נשמע (ובין מיומנויות שפה כתובה למיומנויות שפה דבורה)

באפשרות האוניברסיטה הפתוחה לבקש השלמת בדיקה של תחומים נוספים לצורך העמקת התמונה התפקודית.